

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

10000297043

WIDOKI CZĘSTOCHOWY

i
Jasnej Góry

Z OPISEM.

Warszawa,

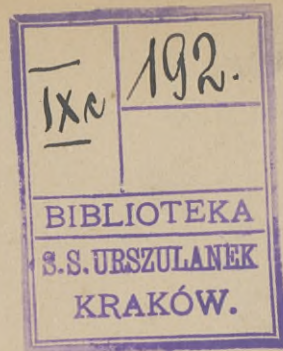
Nakładem D. Lange.

Ulica Długa

№ 557.

LIT. W. KOHN i A. OBERFELD W CZĘSTOCHOWIE

I 40657

Дозволено Цензурою.

Варшава 7 Юля 1876 года.

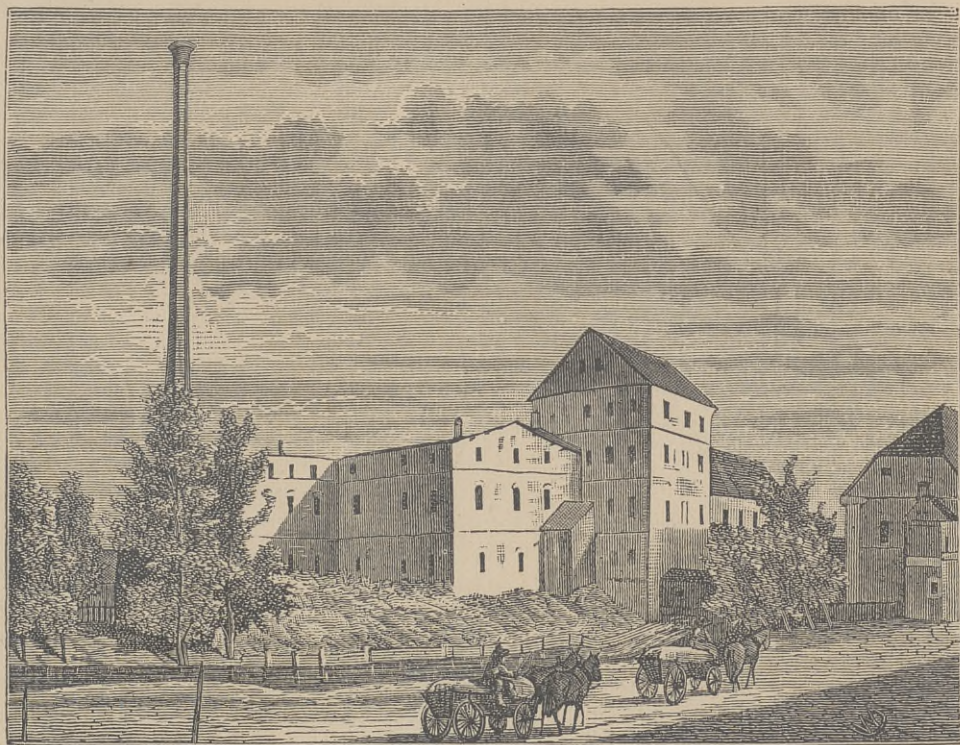

Widoki rysował z natury Władysław Dmóchowski.

Opis ułożył Bronisław Grabowski.

Rytowano w Drzeworytni Warszawskiej.

Wykonano w zakładzie Typo-litograficznym Wil. Kohna i A. Oderfelda
w Częstochowie.

Papiernia.

Ogólny widok Częstochowy od strony Złotej Góry.

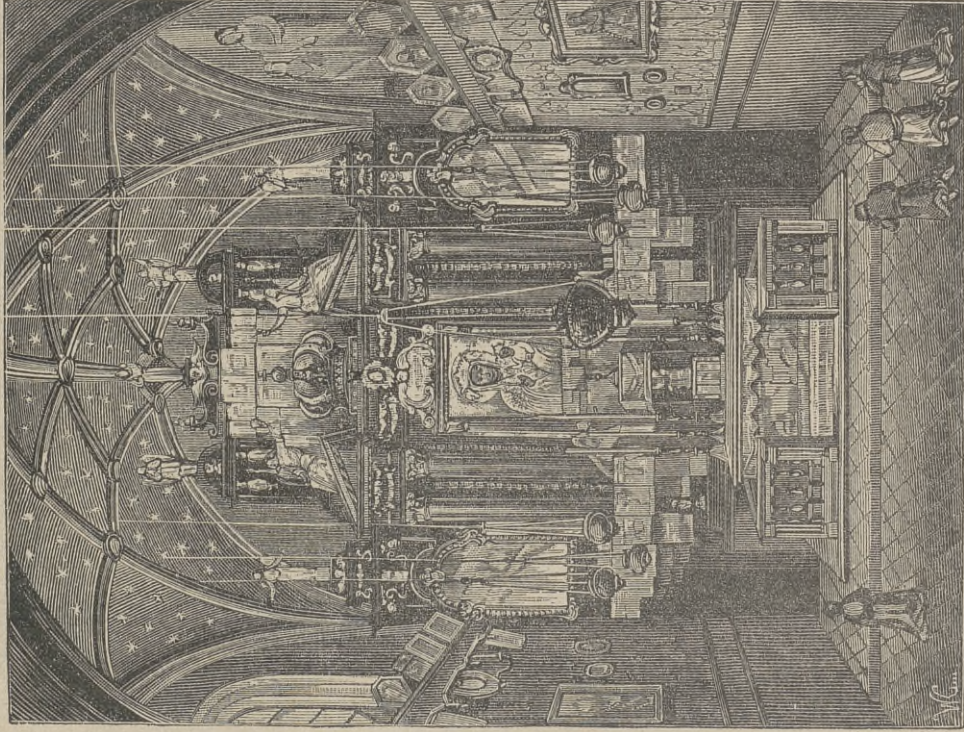
Widok Kościoła i Klasztoru Jasnogórskiego.

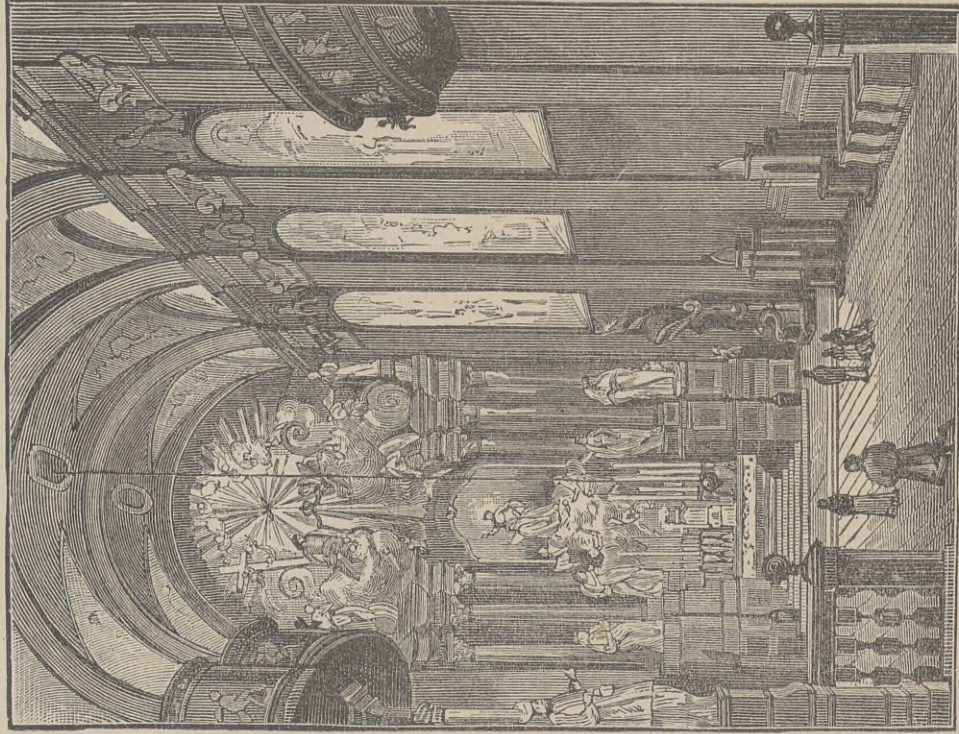
Widok Kościoła i Klasztoru Jasnogórskiego od strony północnej.

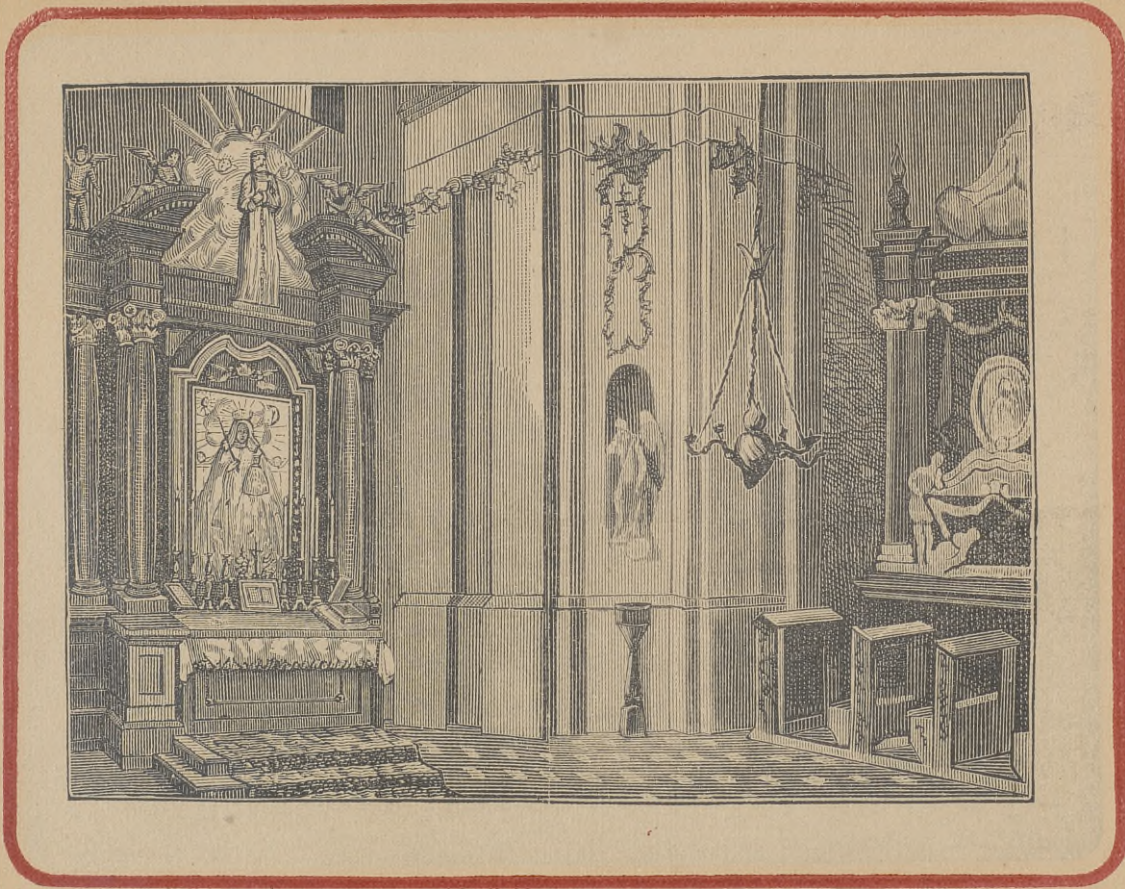
Główna Brama, zwana Bramą Książąt Lubomirskich.

Wnętrze Kaplicy N. P. Maryi w Kościele Jasnogórskim.

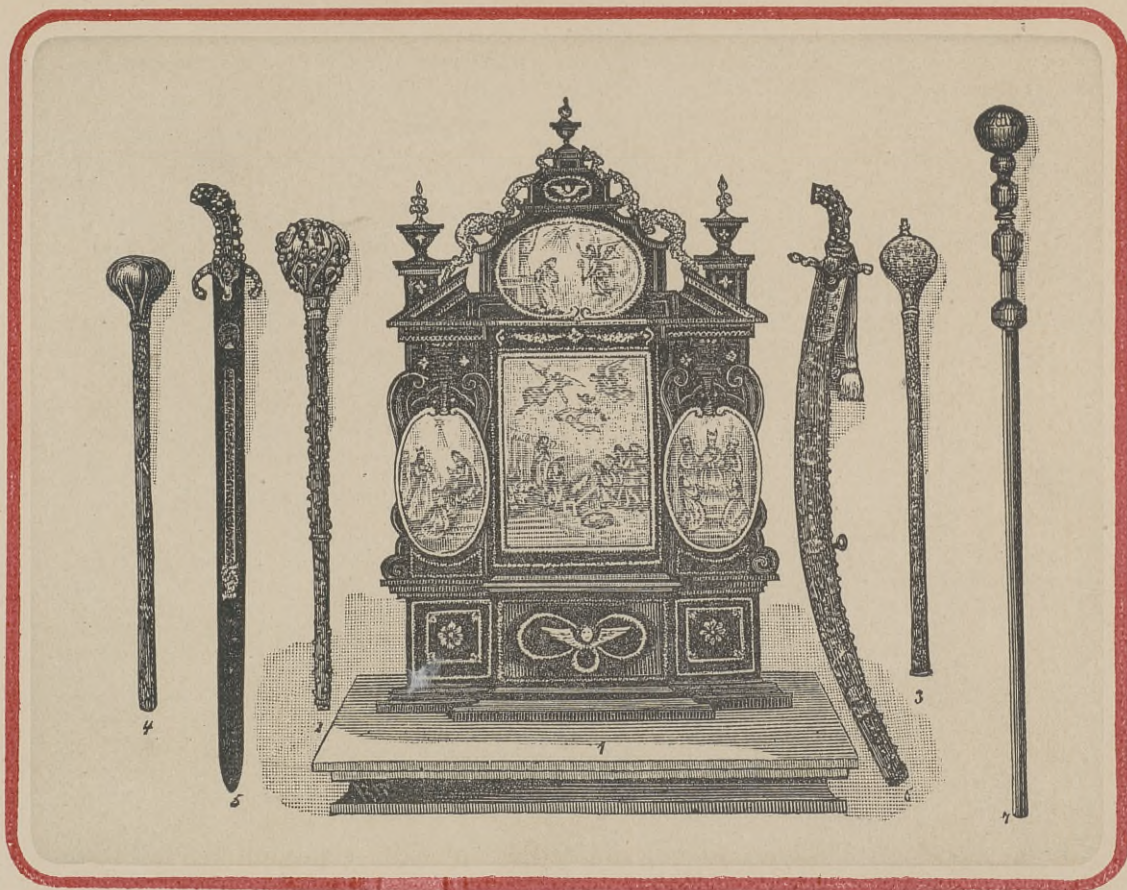
Wnętrze Presbyterium w Kościele Jasnogórskim.

Wnętrze Kaplicy P. Jezusa Nazareńskiego,
gdzie obecnie pomieszczonym został Obraz Matki Boskiej Kodeńskiej (de Guadalupe).

Wnętrze skarbcza w Kościele Jasnogórskim.

Pamiętki ze Skarbcza:

1. Ołtarzyk św. Kazimierza. 2, 3, 4. Buławy, Rewery Potockiego, Kalinowskiego i Jabłonowskiego.
5. Miecz Stefana Batorego, 6. Szabla Jana III. i 7. Kij pielgrzymi Radziwiła Sierotki.

Vnitřek Kostela.

Видъ Внутря.

Widok wnętrza.

Innere Ansicht der Kirche.

L'intérieur de l'église.

Ostatky sv. Cyrilla.

Ковчежець съ мощами св. Кирилла въ Велеградѣ.

Relikwie św. Cyryla.

Reliquien des hl. Cyrill.

Reliques de s. Cyrille.

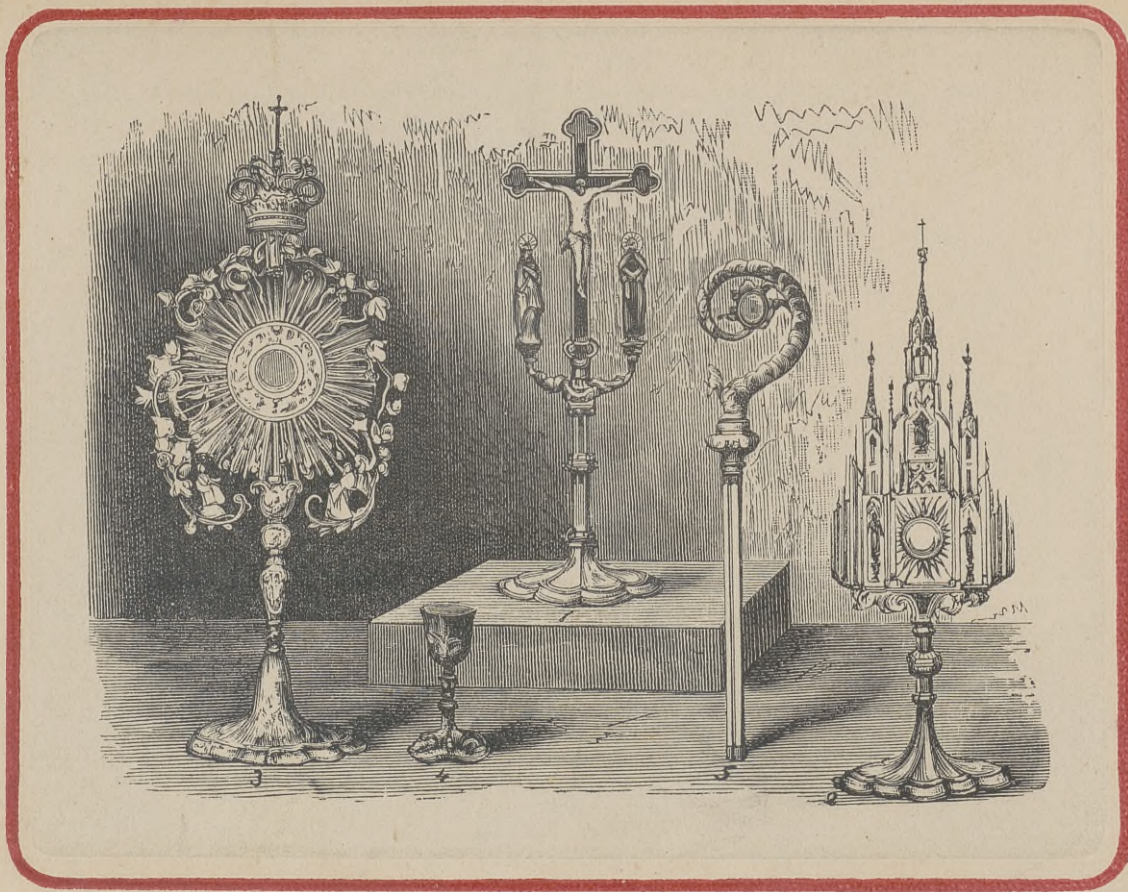
Sochy ss. Cyrilla a Methoděje na Velehradě.

Иконы св. Кирилла и Методія въ Велеградѣ.

Posągi św. Cyryla i Metodego w Welehradzie.

Statuen des heil. Cyrill und Method in Welehrad.

Statues de s. Cyrille et s. Methode à Velehrad.

Pamiętki ze Skarbca:

1. Krzyż srebrny Zygmunta I.
2. Monstrancya srebrna tegoż.
3. Monstrancya z roku 1672.
4. Kielich Michała Korybuta.
5. Pasterał opata Morzkowskiego.

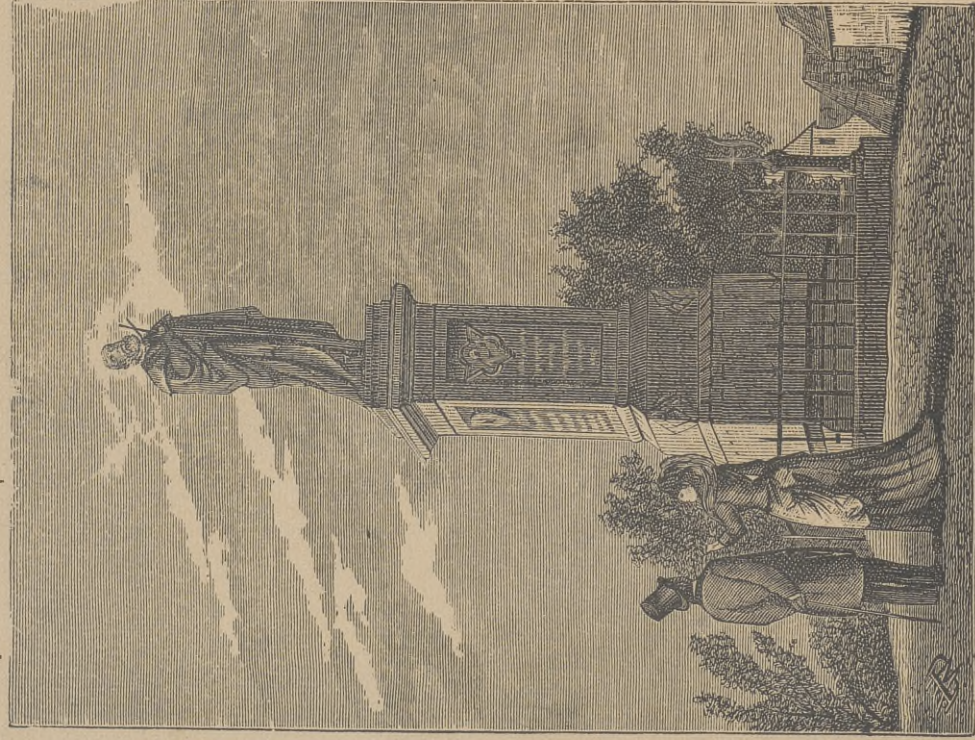
Wnętrze Biblioteki Jasnogórskiej.

Refektarz w Klasztorze Jasnogórskim.

Sala zwana „Rycerską”,
gdzie znajdują się obrazy z historyi Klasztoru i portrety prowincyałów oraz przeorów zakonnych.

Pomnik Ks. Augustyna Kordeckiego.

Cyrillka.

Каплица св. Кирила въ Велеградѣ.

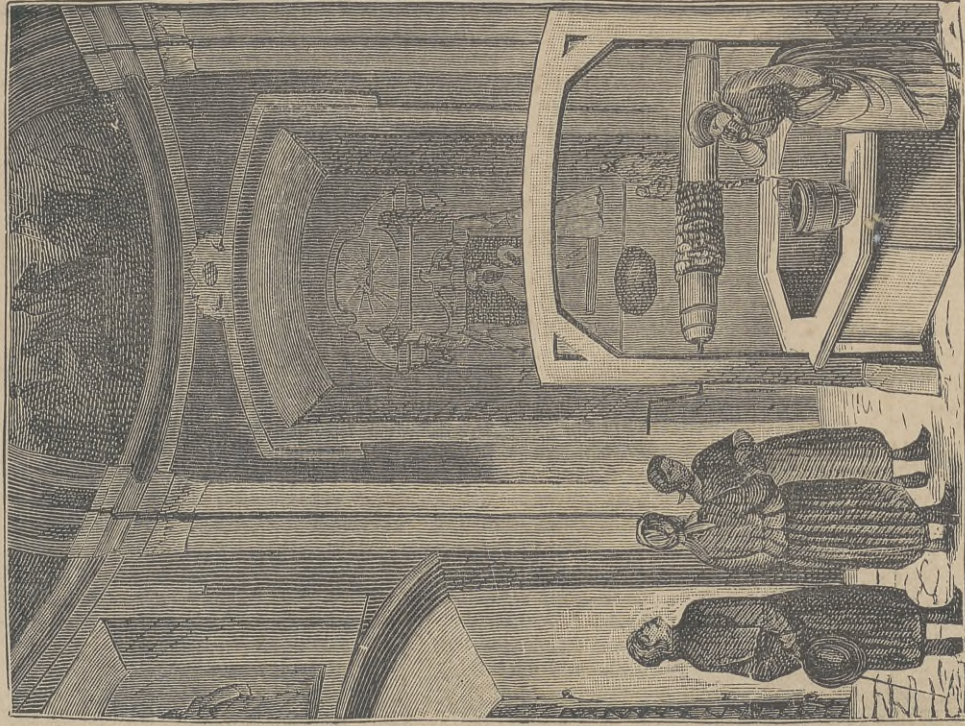
Kaplica św. Cyryla.

Die St. Cyrill-Kapelle.

La chapelle de s. Cyrille.

Kościół Ś-tój Barbary.

Studnia przy Kościele Ś-tój Barbary.

Kościół Ś-go Rocha.

Kościół Farny w Starój Częstochowie.

Klasztor i Kościół pomarjawitski, obecnie Progimnazium męskie.

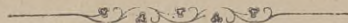

Ratusz.

Dworzec Kolei Żelaznej W. W.

Krótki Opis
CZĘSTOCHOWY i JASNEJ GÓRY.

1. Miasto Częstochowa.

Miasto powiatowe Częstochowa leży na lewym brzegu rzeki Warty na równinie, lekką pochyłością ku rzece schodzącej. Wśród równiny owej wznosi się osamotniona góra, niegdyś *Starą*, obecnie *Jasną* zwana; na górze tej stoi słynny po całym świecie kościół N. Maryi Panny wraz z klasztorem księży Paulinów. Miasto składa się z dwóch części, o wiorstę przeszło od siebie oddalonych, Stariej Częstochowy i Częstochówki. Ta ostatnia jest starszą i leży na północ od Jasnej Góry; jest tu kilka murowanych kamieniczek i długi szereg drewnianych domków; mieszkający tu mieszczanie prócz rolnictwa zajmują się malowaniem obrazów świętych, wyrobem szkaplerzy, figurek, pierścionków z Matką Boską i t. p. rzeczy. Wyroby te sprzedają się pątnikom, ze wszech stron do Kościoła przybywającym, w licznych kramach, pod murami klasztoru rozłożonych. Do Częstochówki zalicza się także 12 kamienic, w jednym szeregu ciągnących się na południe klasztoru; miejsce to nazywają przez przyzwyczajenie *Siedmiu kamienicami* — w domach owych znajdują się hotele i sklepy z *świętościami*.

Stara Częstochowa nad Wartą stanowi właściwe miasto, z małym wyjątkiem zapelnione nizkimi, nieporządnymi domkami, w których mieści się proletaryat chrześcijański i żydowski. Kamienice porządniejsze znajdują się w Starym i Nowym Rynku, oraz w ulicy Panny Maryi, która jest aleją, na półtory blisko wiorsty ciągnącą się od Nowego Rynku aż do stóp Jasnej góry. Aleja ta jest najporządniejszą częścią miasta i ciągle zabudowuje się piętrowymi kamienicami — założono ją w roku 1825 za urzędowania burmistrza Gąsiorowskiego, na wniosek Komisarza Województwa Kaliskiego, Radoszewskiego i wysadzono czwórma rzędami kasztanów.

Częstochowa za dawnych czasów należała do województwa Krakowskiego, powiatu Lelowskiego, obecnie jest miastem powiatowem w gubernii Petrokowskiej. Prócz Zarządu Naczelnika powiatu mieści w sobie Zarząd okręgu celnego, Zarząd akcyzy oraz Filię Banku polskiego, a przytém stanowi stacyą klasy I. przy kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Napływ pątników, corocznie do kościoła Panny Maryi zdążających, oraz położenie przy kolei żelaznej i to w bliskości obu granic, pruskiej i austryackiej, wpływają wielce na żywy handel miejscowy — głównie przedmiotem handlu są obrazy i obrazki świętych, różańce, krzyżyki, medaliki i t. p. rzeczy, przez pielgrzymów na pamiątkę pobytu w cudowném miejscu kupowane. —

Przemysł jest jeszcze mało rozwinięty — wszelako znajdują się tutaj: papiernia, młyn parowy, kilka drobnych fabryk, a nadto drukarnia i litografia. Z zakładów naukowych Częstochowa posiada rządowe Progimnazjum męskie klasyczne, do którego przeszło 200 uczniów uczęszcza, prywatne Progimnazjum realne, dwie szkoły żeńskie prywatne, kilka szkółek elementarnych. — Ludności wykazy statystyczne wykazują przeszło 15000 mieszkańców, z tych trzecią część stanowią wyznawcy religii Mojżeszowej, wyłącznie w Stariej Częstochowie mieszkający.

2. Kościół Najświętszej Maryi Panny i Klasztor XX. Paulinów na Jasnej górze.

Na szczycie dość wysokiego, a samotnie stojącego wzgórza wznosi się słynny kościół Matki Boskiej wraz z klasztorem zakonników św. Pawła, pierwszego pustelnika. Sławę swą kościół zawdzięcza cudownemu obrazowi Najświętszej Maryi Panny, bizantyjskiego pochodzenia, który podanie przypisuje pędzlowi św. Łukasza Ewangelisty. Obraz ten, przez książąt ruskich w czasie najazdu na Konstantynopol zabrany, znalazł na zamku Belskim Władysław Opolski, książę Kujawski, a zarazem wielkorządca ziem Ruskich, za panowania Ludwika węgierskiego. Książę Władysław starożytny ów obraz przewiózł w r. 1382 do posiadłości swoich i umieścił na górze, zwaną Starą, w małej kapliczce, przy której Paulinów osadził. Z postępem czasu, dzięki hojności królów i różnych panów polskich, kościół i klasztor zwiększały się, przyozdabiały i bogaciły. Dla ochrony od napaści nieprzyjaciół, mogących złupić skarby i ozdoby kościelne, w roku 1620 z polecenia Zygmunta III. otoczono klasztor murami, fossą i wałami, przez co stanowił małą warownią, która pięć razy oblężenie zwycięsko wytrzymała. W r. 1813 warownią zniesiono, a w 1844 ostatecznie wały zrównano tylko tyle pozostawiono murów, ile obecnie widzimy. Świątynia Jasnogórska składa się z nawy głównego kościoła, do której przypierają dwie kopulasto nakryte kaplice, kruchta i dzwonnica także z kopułami, oraz z kaplicy Najśw. Panny Maryi. Zewnątrz téj ostatniej widzimy ganek żelazny, nad nim ołtarz z obrazem Bogarodzi- cy, przypada on w tém samym miejscu, gdzie się cudowny obraz znajduje; nad ołtarzem co noc świeci lampa, która zdaleka już przed okiem wędrowca migoce, przy ołtarzu tym dnia 8-go wrze-

śnia w święto Narodzenia Matki Boskiej odprawia się msza święta dla licznie zgromadzonego tłumu, który zaledwie w małej części w murach świątyni pomieścić się zdoła. — Klasztor, zbudowany w czworobok, dwupiętrowy z sześciu wieżyczkami, zawiera w sobie bibliotekę, definitorium, salę zwaną *rycerską*, refektarz i cele zakonników. Nad kościołem wznosi się wieża, wysoka na 160 z górą łokci, do połowy murowana, dalej drewniana, blachą miedzianą kryta. Wieża ta pierwotnie była drewniana — w czasie pożaru 1690 r. runęła, a przebiwszy sklepienie, ogień wewnątrz kościoła zapuściła. Na nowo w dzisiejszej postaci wzniesiono ją dopiero roku 1713 (budowę zaczęto już w r. 1702). Na samym szczycie wieży nad chorągiewką jest olbrzymi kruk, trzymający w dzióbku bułkę chleba; umieszczony tam został na pamiątkę owego kruka, który według legendy miał św. Pawłowi na pustynię przynosić codziennie pół bułki chleba. Nad nawą głównego kościoła widzimy sygnaturkę, bardzo misternej roboty z koroną i krzyżem na wierzchu.

3. Główna Brama,
zwana bramą książąt Lubomirskich.

Do kościoła i klasztoru wchodzi się od strony południowej przez bramę z kamienia ciosowego, zwaną bramą książąt Lubomirskich, gdyż postawioną została kosztem kś. Jerzego Lubomirskiego, podkomorzego koronnego r. 1723. Brama ta stoi zewnątrz dawniej fosi i ma nad sobą obraz Matki Boskiej Częstochowskiej na miedzi, nad nim jest święty Michał Archanioł z mieczem, w górę wzniesionym i tarczą w dłoni; po bokach stoją posągi św. Pawła pustelnika

i św. Antoniego opata. Poniżej obrazu widzimy herb Lubomirskich, oraz napis łaciński, znaczący po polsku: „Pod twoją obronę.” Obraz, posągi i herb są na obie strony wyrobione. Brama cała kosztowała ks. Lubomirskiego 20,000 złp. — Po za bramą był most zwodzony na pierwszym przekopie, a dalej jest brama z popiersiem Stanisława Augusta, za nią znowu dwie jeszcze bramy, między którymi dawniej był drugi most zwodzony. Pomiedzy temi mostami znajdował się szaniec, dziś stanowiący przejście obmurowane, dwoma ogródkami otoczone. Przeszedłszy cztery bramy, stajemy przed przysionkiem świątyni, prowadzącym do wielkiego kościoła.

4. Wnętrze Kaplicy Najświętszój Maryi Panny.

Główną i najdawniejszą część Jasnogórskiej świątyni stanowi kaplica, w której mieści się obraz Najświętszój Maryi Panny, a mianowicie jej część po kratę. Część ta zbudowaną jest w gotyckim stylu i pod tym względem od reszty świątyni całkiem jest różną — powstała ona za Władysława Opolczyka r. 1382, a odnowił ją Władysław Jagiełło. Druga połowa kaplicy powstała dopiero w r. 1641 z fundacji Macieja Łubieńskiego, późniejszego arcybiskupa Gnieźnieńskiego i prymasa — wykonano ją w stylu włoskim na sześciu arkadach i ozdobiono stiukami gipsowymi oraz obrazami *al fresco*. Obraz Najśw. Panny malowany jest na desce cyprysowej, koloryt jego ciemny poczerniał jeszcze więcej od starości — zdobią go sukienki, roboty braciszka zakonnego Makarego Szypkowskiego: dyamentowa, perłowa i rubinowa, które corocznie się zmie-

niają; rubinowa jednak z powodu nieukończonj przeróbki na czas jakiś wyszła z użycia. Głowy Maryi Panny i Dzieciątka Jezus wieńczą korony złote, wysadzone brylantami — przysłane one były z Rzymu, a koronacja odbyła się uroczyście r. 1717, 8 września. Obraz zasłania się blachą srebrną, złożoną, z wyobrażeniem Trójcy świętej, r. 1675 sprawioną przez Macieja i Pawła Działyńskich. Mieści się w ołtarzu hebanowym o czterech kolumnach, w stylu włoskim, bogato srebrnymi ozdobami upiękaszonym — ołtarz ten fundował w r. 1648 Jerzy Ossoliński, kanclerz wielki koronny za przyczynieniem się do kosztów ze strony zgromadzenia zakonnego. Na ołtarzu widzimy mnóstwo wotów, sześciu srebrnych aniołów, blachę srebrną z herbem Osso lińskich, *Topór*, oraz *antepedium*, ze srebra w Gdańsku zrobione, z herbami domu Ossolińskich. Na miejscu dwóch wielkich zwierciadeł były dawniej posągi srebrne św. Pawła pustelolika i św. Antoniego opata, ocenione przez rząd pruski na milion talarów, ale te w r. 1812 na koszta wojenne zabrano.

Ściany kaplicy obite są makatami wiśniowego koloru, nadesłanemi w darze z Wołynia przed trzydziestu mniej więcej laty. Po ścianach wiszą blachy srebrne z portretami, lub herbami dobroczyńców klasztoru i obrazy, w darze ofiarowane. Dwa okna, malowane na szkle z wizerunkami św. Stanisława i św. Kazimierza, nadesłane w r. 1861 z Paryża, z przeznaczeniem do wielkiego kościoła, ale tymczasowo umieszczono w kaplicy. Po drugiej stronie w górze są dwa starożytne obrazy, przedstawiające ofiarowanie Dzieciątka Jezus w świątyni i Przenajświętszą Rodzinę w Nazarecie; obrazy te odnowił w r. 1872 Mateusz Mączyński, uczeń b. Szkoły Sztuk pięknych w Warszawie. Lamp w tej części kaplicy jest jedynaście, z tych jedną w r. 1669 ofiarował król Jan III., który, jeszcze będąc hetmanem, ofiarował także między innemi buławę

kryształową, wysadzaną brylantami ze srebrną rękojęcią, dotąd ołtarz zdobiącą. — Krata, dzieląca nowo dobudowaną część kaplicy od dawniejszej, wykonaną została w Gdańsku i umieszczoną jednocześnie z przybudowaniem kaplicy. W drugiej części po lewej stronie jest ołtarz Matki Boskiej Bolesnej, po prawej zaś ołtarz Jezusa na krzyżu; krzyż ten spoczywa na wielkiej blasze srebrnej, wyobrażającej Jeruzalem, a zrobionej r. 1765 w Warszawie przez złotnika Sznabla z polecenia ks. Ksawerego Rottera, przełożonego zakonu. Dwa pozostałe ołtarze Narodzenia Maryi i Ofiarowania zostały wzniesione w przeszłym wieku przez ks. prowincyała Konstantego Moszyńskiego z własnych tegoż funduszków. Tenże ks. Moszyński zbudować kazał w r. 1721, organmistrzowi królewskiemu Kosmowskiemu wielki organ, który r. 1854 przerobiono ostatecznie, wyłociono i przyozdobiono figurami aniołów z instrumentami oraz statuą św. Cecylii z arfą. Nad kratą są dwa wielkie obrazy, na jednym widzimy Maryję z Dzieciątkiem Jezus w gronie wybranych Pańskich, przyciskającą łeb smoka, który cielskiem swém grzeszników obwija — na drugim oblężenie Szwedzkie w r. 1655, oba te obrazy odnowił wspomniany Mateusz Mączyński. Po filarach kaplicy widzimy siedem obrazów francuskiej szkoły, przedstawiających ustępy z życia Bogarodzicy. W górze po obu stronach kaplicy ciągną się galerie kryte, na lewej mieści się chór zakonny — po prawej w rogu widzimy małe organy. Kaplica Matki Boskiej ma 50 łokci długości, 30 szerokości, a 40 wysokości.

stał. Figurę postawiono wyżej, na jej miejscu złożono obraz, złotą blachą okryty, koronami uwieniczony i otoczony wieńcem wotów. W bocznym ołtarzu widzimy obraz Aniołów Stróżów, a po drugiej stronie mały gustowny pomnik grobowy ks. Jabłonowskiego, fundatora kaplicy, z czarnego marmuru wyciosany.

7. Wnętrze Skarbcza.

Po nad zakrystyą znajduje się wielka sala sklepiona, zwana Skarbcem; w niej złożono rozliczne dary i kosztowności, które w samej świątyni pomieszczenia nie znalazły. Salę tę wraz z zakrystyą wymurowano r. 1653. W skarbcu znajduje się wiele ciekawych pamiątek dziejowych, drogocennych darów, świadczących o hojności królów i panów polskich dla świątyni Jasnogórskiej. Nie mogąc wdawać się w szczegółowe ich wyliczenie, zwrócimy uwagę tylko na ważniejsze.

Najdawniejszą pamiątką, znajdującą się w skarbcu, jest ryza obrządku wschodniego, z ciężkiej czerwonej materyi, bogato srebrem i perłami wyszywana; dostała się ona tutaj jednocześnie z obrazem św. z zamku Belskiego. Późniejszym, ale niemniej szacownym ze swej starożytności jest ornat z r. 1393, robiony ręką królowej Jadwigi. Na tle złotym wyszyte są perłami figury Chrystusa, Matki Boskiej, aniołów i świętych. Dziadkowi królowej Jadwigi, Kazimierzowi W. podanie przypisuje znajdujące się tu krzesło dębowe, wyplatane, wykładane w gwiazdki kością słoniową. Po śmierci królewicza św. Kazimierza Jagiellończyka, ojciec tegoż Kazimierz IV. nade-

II.

słał ołtarzyk hebanowy, srebrnemi zdobny blachami, przed którym to ołtarzykiem bogobojny król Lewicki składał modły codzienne. Blachy owe wyobrażają Zwiastowanie, Odwiedziny pasterzy w Betlejemskiej stajence, hołd Trzech Królów i ofiarowanie Dzieciątka Jezus w świątyni. Z daru Zygmunta I. skarbiec Jasnogórski posiada wielki krzyż srebrny z częścią krzyża św., z figurami Matki Boskiej i świętego Jana pod spodem (r. 1510), a nadto monstrancją srebrną, misternie w stylu gotyckim wyrobioną (r. 1542). Obie te pamiątki sam król Zygmunt, biegły w sztuce złotniczej, własną wypracował ręką. Stefan Batory pozostawił tutaj miecz swój prosty, obosieczny z rękojeścią, turkusami przyozdobioną. Na pamiątkę odstąpienia Szwedów od Jasnógóry, za panowania Jana Kazimierza, sprawiono r. 1672 wielką monstrancją złotą, w formie słońca z promieniami, oplecionemi winną latoroślą, z koroną na wierzchu. Monstrancja ta, roboty złotnika królewskiego Wacława Grotkau, ma na sobie 214 pereł, 2366 dyamentów i 2309 innych drogich kamieni; używa się tylko w najuroczystsze święta. Darem króla Michała Korybuta Wiszniowieckiego jest piękny kielich srebrny wyłaczany, ozdobiony koralami; kielich ten król ofiarował r. 1670 przy ślubie z arcyksiężniczką Eleonorą Austryjacką, w świątyni Jasnogórskiej odbytych. Jana Sobieskiego przypomina pochwa od szabli, wysadzona turkusami; ostrze z niej, poświęcone na Jasnógórze, król zabrał z sobą pod Wiedeń (r. 1683) — później dorobiono do niej rękojeść. Z bogatego łupu pod Wiedniem bohaterski król złożył w skarbcu tu-tejszym: zegar astronomiczny, nie idący obecnie, buńczuk turecki, kołczan z zatrutemi strzałami, misiurkę turecką oraz puhar i dwie srebrne tace, z namiotu wielkiego wezyra, Kara Mustafy, zabrane. Syn króla Jana, Jakób Sobieski, ofiarował bogaty płaszcz książęcy; z płaszcza tego Makary Szypkowski zrobił piękny ornat; inne ornaty darowali bracia Jakóba Aleksander i Konstan-

12. Kościół świętej Barbary.

Na południe od Jasnej Góry stoi kościół św. Barbary z okrągłą wieżą i klasztorem, dziś opustoszałym. Założono go r. 1637 i tu pomieszczono nowicyat zakonników św. Pawła. Kościółek wewnątrz nie przedstawia nic szczególnego — przy barbarzyńskiej architekturze znajdują się ołtarze pstro malowane z nieszczególnymi obrazami. W wielkim oltarzu św. Barbara, srebrną blachą przykryta; na ścianach apostołowie i obrazy z dziejów św. Barbary, która według podania męczeństwo z rąk własnego ojca poniosła. — W dziejach klasztoru Jasnogórskiego niejednokrotnie i kościół św. Barbary się wspomina — o niego w czasie oblężeń Szwedzkich (r. 1655 i 1704) opierały się wojska oblegających. Do klasztoru św. Barbary przeniesiono obraz Maryi Panny w czasie ogromnego pożaru w r. 1690, tu jednak krótki czas tylko przebywał. Głównie uwagę pielgrzymów zwraca w tę stronę studnia kręcona, obmurowana na kształt kapliczki.

13. Studnia przy kościele św. Barbary.

Do téj studni przywiązane jest następujące podanie. Gdy w r. 1430 Husyci*) napadli na klasztor Jasnogórski, wyrznęli zakonników i nabrawszy łupów, między innymi i Obraz uwieść zamierzali. Nie daleko od klasztoru konie stanęły i żadną miarą nie chciały ciągnąć wozu z obrazem. — Husyci więc, uciekając przed nadchodzącą na dobitkę burzą, obraz porąbali szablami

*) O tém, kto byli ci mniemani Husyci mówiliśmy wyżej.

i w błoto rzucili. Znalazł go braciszek, co skrył się był przed mieczem napastników, a gdy nie miał wody na obmycie—cudownym sposobem źródło z pod ziemi trysnęło. Źródłem tem ma być owa studnia. Jest ona dawniej budowy z wiadrem na łańcuchu, posiada wodę czystą, którą pielgrzymi zabierają z sobą w flaszczyki, w pobliżu sprzedawane, przypisując jej lecznicze przymioty. Studnia stoi w kapliczce, przykrytej kopułą, z oktarzem N. Maryi Panny Częstochowskiej. Na ścianach wysoko pod kopułą są cztery barbarzyńsko na wapnie malowane obrazy, treść ich wziętą jest z przytoczonej wyżej legendy. Pierwszy wyobraża rzeź zakonników, drugi uwożenie obrazu, trzeci porąbanie tegoż i wrzucenie w błoto, czwarty odnalezienie i obmycie. Pod obrazem Matki Boskiej następujący czytamy napis, streszczający podaniowe dzieje obrazu:

Trzysta lat w Jeruzalem, pięćset w Carogrodzie
 Słyszałam władzę wszelką na ziemi i wodzie,
 Pięćset na Belskim zamku byłam strażnikową,
 Pięćset sto Jasna Góra cześci mnie za królową.

14. Kościół Świętego Rocha.

Na końcu Częstochówki z póród drzew wygląda kościółek św. Rocha z dwiema wieżami, przy nim znajduje się cmentarz, na którym mieszkańcy tej dzielnicy zmarłych swych grzebią. W skromnym kościółku rzadko odprawia się służba Boża, zwykle tylko przed pogrzebem oraz w dzień św. Rocha, patrona od zarazy. Przy kościele jest cech św. Łukasza, patrona malarzy, to też w dzień 18 października ma tu miejsce uroczyste nabożeństwo w obec licznie zgromadzonych adeptów tego rzemiosła.

15. Kościół farny.

W Stariej Częstochowie przy Nowym Rynku, który zajmuje miejsce dawnego cmentarza, zniszczonego roku 1827 wraz z cmentarnym kościółkiem świętego krzyża, stoi kościół farny pod wezwaniem św. Zygmunta. Kościół ten, jak się zdaje, powstał w wieku XIV, jeszcze przed założeniem klasztoru — stanowił oddzielną parafią, przez księży świeckich utrzymywaną. W roku 1474 król Kazimierz Jagiellończyk nakłonił proboszcza Piotra z Chorzewic do odstąpienia parafii Paulinom, na których złał także swoje prawa kollatorskie. Paulini wymurowali tu z czasem klasztor, obok kościoła stojący i krytą galerią z nim połączony i osadzali w nim weteranów swego zgromadzenia. W roku 1865 parafią od Paulinów oddzielono. — Sam kościół nie posiada żadnych pamiątek prócz starego obrazu św. Stanisława i nagrobka na przeciw ambony z dwoma medalionami, herbem Jelita i zatartym napisem. W ołtarzu, w r. 1874 odnowionym widzimy krzyż, a w górze obraz świętego Zygmunta, króla Burgundskiego. Na korytarzach byłego klasztoru znajdują się wizerunki prowincyałów Paulińskich, między innemi portret Kordeckiego.

16. Klasztor i kościół pomaryawitski,
obecnie progimnazjum i biuro Naczelnika powiatu.

Zakon Maryawitek mieścił się dawniej w domu narożnym na przeciwko ratusza, gdzie obecnie znajduje się apteka, że jednak pomieszczenie było zbyt szczupłe, przeto Paulina Jelec,

19.

przełożona, zbierała po całym kraju składki i wybudowała w inném miejscu klasztor obszerny z kościołem. Wkrótce r. 1865 zakon Maryawitek skasowano, a klasztor w jednej połowie przeznaczono na progimnazjum męskie, w drugiej na biuro naczelnika powiatu. W kościółku znajduje się w wielkim ołtarzu obraz N. Maryi Panny pędzla Hadziewicza, w bocznych ołtarzach apostołowie Piotr i Paweł Kaniewskiego i Przemienienie Pańskie Suchodolskiego.

17. Ratusz.

Stojący na przeciwko cerkwi ratusz miejski, gmach jednopiętrowy z wieżą i dwoma pawilonami po bokach, zbudowany został w r. 1828 z polecenia Komisarza Województwa Kaliskiego Radoszewskiego, według planu budowniczego Rajnsztajna.

18. Dworzec kolei żelaznej.

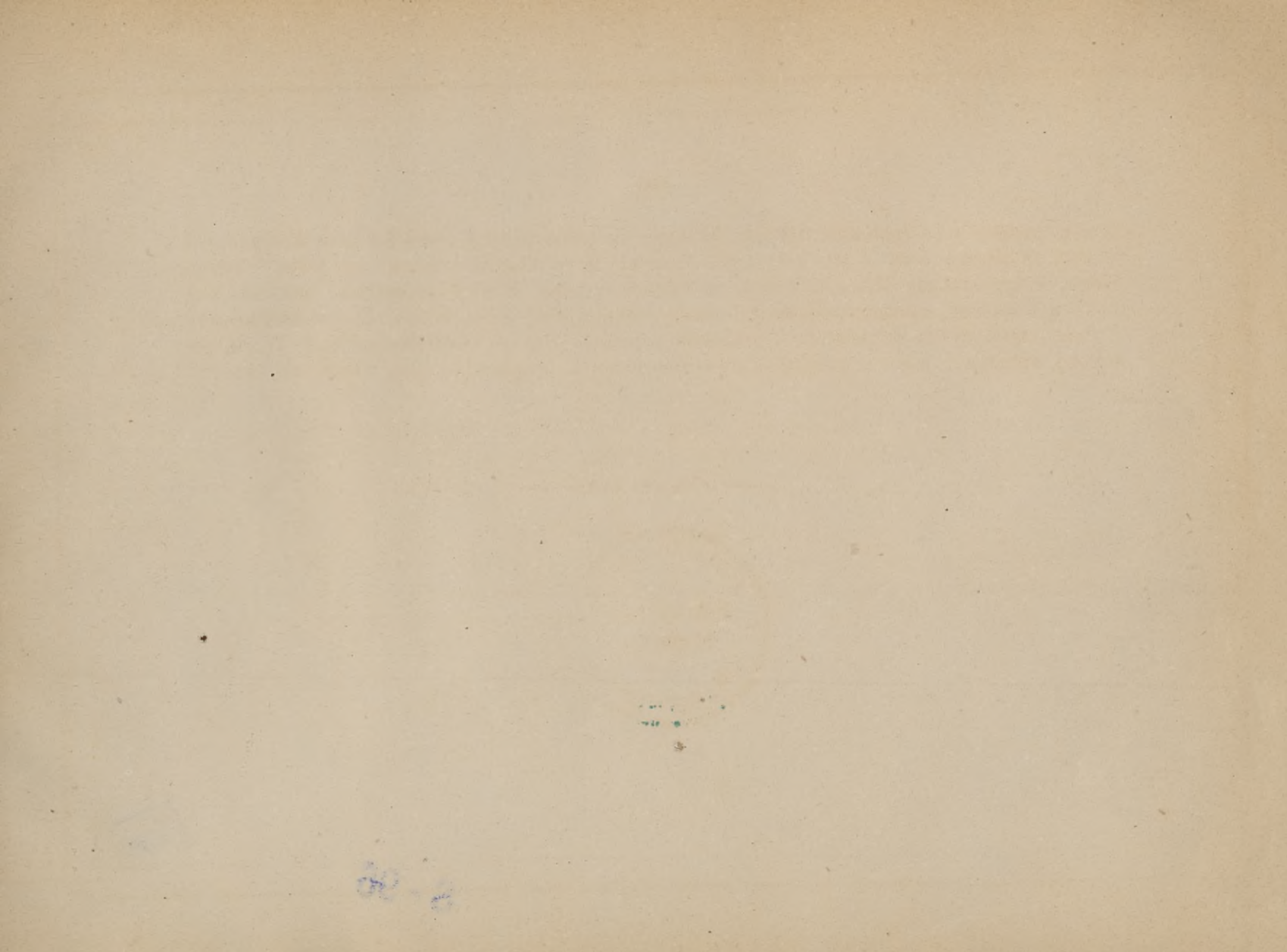
Dworzec ten stanął w r. 1845, że jednak z postępem czasu był za mały w stosunku do ruchu publiczności, zwiększono go budową parterową, w r. 1873 według planu Józefa Kamińskiego, pod dozorem tegoż wykonaną.

19. Papiernia.

Fabryka papieru istnieje od r. 1873 pod firmą Ginsberga i Kohna, zatrudnia około 160 robotników, wyrabia papier ze szmat, słomy i masy drzewnej. Gatunki papieru wyrabianego są: papier do pisania, drukowy, kolorowy, cukrowy, pakowy i tektura. — Dzienny wyrób wynosi 26 cen-

tnarów papieru i 15 centnarów tektury. Maszyny są: jedna parowa o sile 80 koni, druga o sile 8 koni, 2 parowe kotły o sile 100 koni. Maszyny do wyrabiania papieru są: jedna systemu Siegla, druga systemu Haasego, trzecia do tektury systemu Strobla Holendrów jest 10 najnowszego systemu, oprócz wymienionych maszyn znajduje się kilka kotłów do gotowania szmat i słomy, maszyny do satynowania i gładzenia papieru i t. p. — Obok fabryki nad Wartą położonej widzimy 2 młyny amerykańskie (wodno-parowe), będące własnością właścicieli piapierni.

0

S-96

567

2

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Politechniki Krakowskiej

I40657

Wz. Zam. 1280/73 - 100 000 egz.

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000297043